

Antonija Matić¹⁰⁷
 Antonio Šabić¹⁰⁸

NACIONALNI PLAN OPORAVKA I OTPORNOSTI 2021. – 2026.: BUDUĆNOST I TRENDOVI RAZVOJA KULTURNIH I KREATIVNIH INDUSTRIJA KROZ JAČANJE KAPACITETA I KONKURENTNOSTI

Pregledni rad
<https://doi.org/10.59014/TDLB8472>

Sažetak

Pandemija uzrokovana koronavirusom koja je 2020. pogodila Europu izazvala je veliku gospodarsku krizu. Kao odgovor na krizu, Europska komisija osmislila je Mehanizam za oporavak i otpornost. Kako bi iskoristile dio sredstava osiguranih Mehanizmom za oporavak i otpornost, države članice trebaju pripremiti vlastiti Plan za oporavak i otpornost koji čine plan projekata, mjera i reformi. Sektor kulturne i kreativne industrije nalazi se među najteže pogođenima u pandemijskoj krizi. Uzimajući navedeno u obzir, u Nacionalnom planu oporavka i otpornosti osigurano je 250 milijuna kuna za kulturne i kreativne industrije. Cilj je rada prikazati mogućnosti koje će sektoru biti na raspolaganju kroz korištenje bespovratnih sredstava Europske unije namijenjenih brzem oporavku sektora, razvoju konkurentnosti, a time i multipliciranju moći u kulturnom i kreativnom sektoru. U tu svrhu, u ovom radu analiziran je dokument Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026. kako bi se vidjelo pomoću kojih provedbenih mjera će se realizirati korištenje predviđenih sredstava. Na temelju analize dokumenta donesen je zaključak o mogućnostima koje će sektoru biti na raspolaganju u cilju kvalitetnije pripreme sektora za javne pozive i programe dodjele državnih potpora. Korištenje bespovratnih sredstava omogućit će razvoj digitalnih kompetencija i novih inovativnih proizvoda i usluga, što će doprinijeti jačanju kulturnog i kreativnog sektora na tržištu. Za potrebe izrade rada korištena je metoda istraživanja za stolom (engl. *desk research*) relevantne literature – znanstvenih članaka na engleskom, i hrvatskom jeziku te dokumenata Vlade Republike Hrvatske.

Ključne riječi: jačanje kapaciteta, konkurentnost, kulturne i kreativne industrije, Nacionalni plan oporavka i otpornosti

107 Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, antonijamatic5@gmail.com

108 Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, antoniosabic1@gmail.com

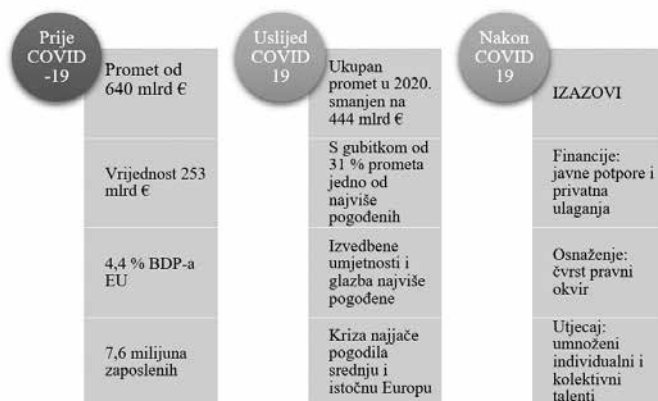
Uvod

Kulturne i kreativne industrije (KKI) su sektor koji je izvor značajnog broja zaposlenja te samim time ima bitno mjesto u društveno-ekonomskim zbivanjima u društvu. U svijetu u kojem su znanje i ideje pokretači stvaranja bogatstva i modernizacije društva, upravo kreativnost, inovacije i spremnost na rizik postaju nužnost, kako u kulturnom tako i u gospodarskom sektoru (Hartley, 2005). Svijest o važnosti kulturnih i kreativnih industrija kao jednog od najdinamičnijih sektora gospodarstva na području Europske unije (EU) sve više raste u posljednjih dvadeset godina (Rašić i sur., 2015). Tako početkom 2000-ih kreativni potencijali koje posjeduje svaki pojedinac dolaze u prvi plan i razmatraju se kao posebno istraživačko područje. Samim time kreativna industrija postaje bitan čimbenik nacionalnih ekonomija razvijenih društava jer doprinosi razvoju gospodarstva u cijelosti, izvoznog je potencijala te je temeljena na znanju, kao i znanstvenoj, tehnološkoj i umjetničkoj inovativnosti (Horvat i sur., 2018). U pozadini kreativne industrije, i svakog od njezinih modela, nalaze se ekonomske i pravne zakonitosti te pitanja (kreativne) radne snage, njihovih poduzetničkih sposobnosti, autorskih prava i poslovanja na globalnom tržištu (Horvat i sur., 2021). Spona između kulture i gospodarstva vidljiva je i u Nacionalnoj razvojnoj strategiji 2030, gdje se u Strateškom cilju 1. – Konkurentno i inovativno gospodarstvo među prioritetnim područjima javnih politika nalazi i poticanje razvoja kulture i medija. U spomenutoj Strategiji stoji kako kulturne i kreativne industrije imaju značajan razvojni i izvozni potencijal, čime predstavljaju generator rasta i daju snažan poticaj inovativnosti kao važnom elementu jačanja svih sektora (industrija, turizam, poduzetništvo i digitalne tehnologije). Kako bi još više potaknula rast u KKI, Hrvatska je u pojedinim područjima već uvela specifične poticajne mjere, a slični modeli planiraju se uvesti i za ostala područja kulturne i kreativne industrije s obzirom na njihov udio u BDP-u i potencijal rasta. Bez obzira na uvođenje mjera, evidentno je kako same mjere nisu dovoljne, nego je potrebno osigurati razvoj novih obrazovnih programa uključujući potrebnu infrastrukturu, adekvatnu zaštitu autorskih i srodnih prava u digitalnom okruženju, kao i izravne i neizravne potpore za autore, umjetnike, male i srednje poduzetnike (Nacionalna razvojna strategija 2030). Za navedeno su potrebna značajna sredstva, a jedan od izvora sredstava zasigurno mogu biti fondovi i programi Europske unije. S obzirom na

novonastalu situaciju uzrokovanu epidemijom COVID-19 te pad prihoda koji su doživjele KKI, nužno je prepoznati prilike koje nude EU fondovi (mnoštvo njih leži u mehanizmu oporavka) kao i ostale važne informacije vezane za novo programsko razdoblje. Svi dionici KKI koji se upoznaju s navedenim već su napravili prvi značajan korak prema korištenju sredstava iz programa i fondova EU, koje pruža niz mogućnosti za jačanje kapaciteta na digitalnom tržištu kao i otvaranja novih radnih mjesta.

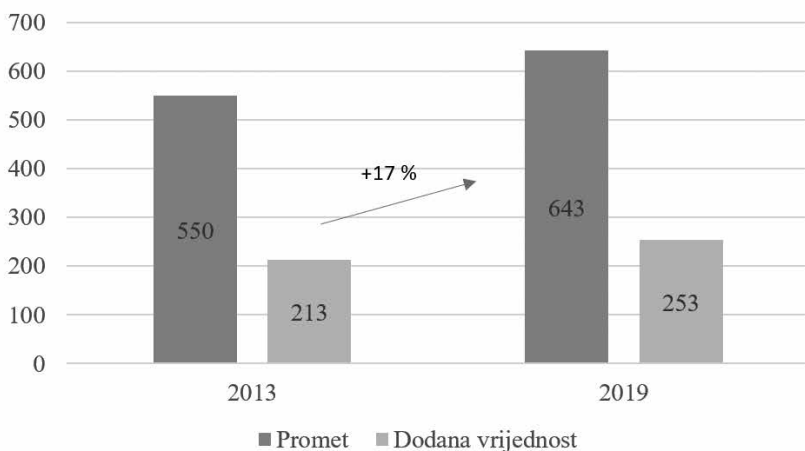
Kreativne i kulturne industrije u ekonomijama EU prije i nakon COVID – 19

Kulturne i kreativne industrije među sektorima su koji su najviše osjetili posljedice krize uzrokovane epidemijom COVID-19. Nagli pad prihoda doveo je u opasnost financijsku održivost kulturnih i kreativnih industrija i drastično utjecao na pad proizvodnih aktivnosti te daljnja ulaganja u nove modele poslovanja i stvaranje novih sadržaja i usluga (Vlada RH, 2021). Slika 1. prikazuje situaciju u KKI prije i nakon COVID – 19.

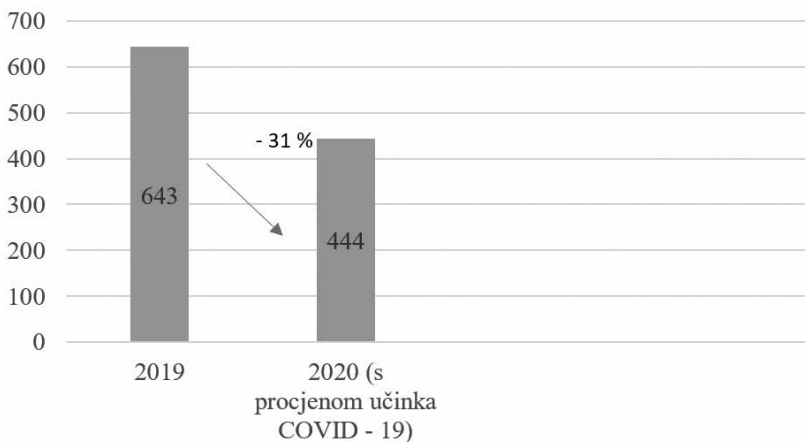
Slika 1. Kulturno i kreativno gospodarstvo prije i nakon COVID – 19
Izvor: izrada autora prema EY (2021).

Iz navedenog je vidljivo kako je došlo do snažnog pada prometa, a posebice kada su u pitanju izvedbene umjetnosti i glazba. Kako bi se stekao uvid o kolikom padu se radi, u grafikonu 1 prikazana je situacija između 2013. i 2019. godine.

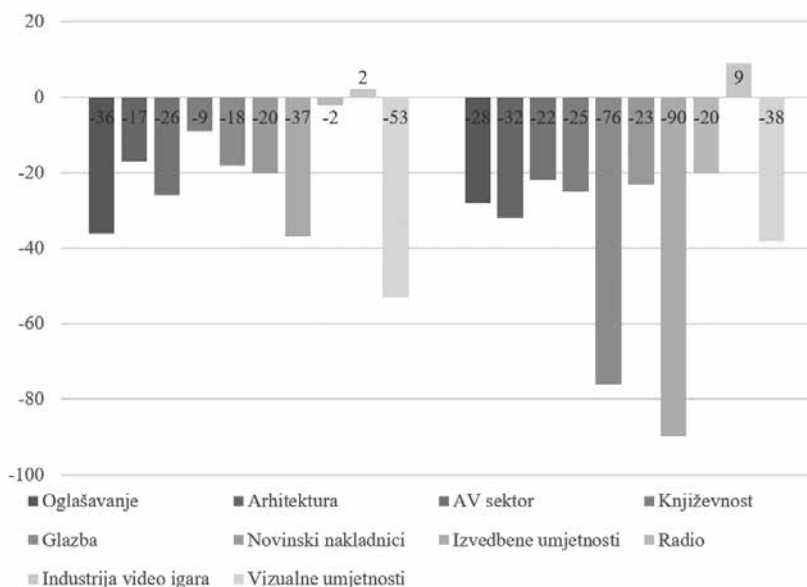
*Grafikon 1. Promet i dodana vrijednost u 2013. i 2019. godini te udio u BDP-u (u mlrd. € i u %), EU-28
Izvor: izrada autora prema EY (2021).*

Iz podataka je vidljiv rast koji su KKI imale od 2013. do 2019. godine, kako u prometu tako i u dodanoj vrijednosti. Međutim, situacija se značajno mijenja u 2020. godini, što se može vidjeti u grafikonu 2.

*Grafikon 2. Ukupan promet koji stvaraju KKI u EU-28 (u mlrd €)
Izvor: izrada autora prema EY (2021).*

U 2020. godini kulturno i kreativno gospodarstvo izgubilo je oko 31 % svojih prihoda. Posljedice COVID-19 osjećaju se u svim područjima, što je vidljivo u grafikonu 3.

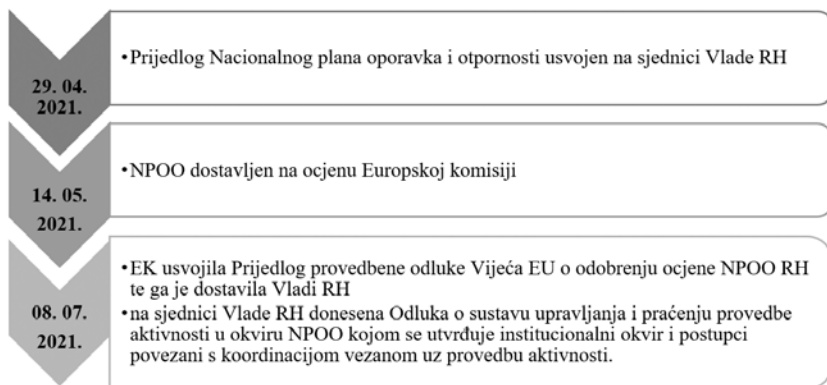
*Grafikon 3. Procijenjena promjena prometa u 2020. u odnosu na 2019. u sektoru KKI (u % ukupnog prometa u mlrd. €, EU – 28)
Izvor: izrada autora prema EY (2021).*

Najviše su pogođene izvedbene umjetnosti (-90% u 2020. u odnosu na 2019.) i glazba (-76%). Vizualne umjetnosti, arhitektura, oglašavanje, književnost, novinski nakladnici i audiovizualni sektor pali su za 20% do 40% u odnosu na 2019. godinu. Jedina koja se održava unatoč COVID – 19 je industrija videoigara. Kako bi se ublažile posljedice krize te stekla otpornost, ne samo ovog sektora nego i drugih, Europska komisija predložila je plan oporavka za zemlje članice Europske unije.

Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026.

Pandemija uzrokovana koronavirusom, koja je 2020. pogodila svijet, uzrokovala je pad gospodarske aktivnosti na svim kontinentima te izazvala veliku gospodarsku krizu. Kako bi ublažile posljedice krize, države su reagirale nacionalnim mjerama potpore za pojedina poduzeća ili gospodarske sektore, sukladno odluci Europske Komisije o privremenom ublažavanju pravila o državnim potporama. Veliki dodatni rashodi koje su imale države članice zahtijevali su njihovo dodatno zaduživanje na financijskim tržištima. Osim olakšavanja nacionalnih planova oporavka, EU je usmjerila dio vlastitih, relativno skromnih, financijskih sredstava u svrhu odgovora na koronavirus. Tako je omogućeno preusmjeravanje nepotrošenih sredstava iz strukturnih fondova na rashode povezane s koronom te je aktiviran Instrument za hitnu potporu koji je uspostavljen tek nekoliko godina ranije. Najvažnija mjera usvojena od strane EU u toj ranoj fazi odnosila se na instrument za sufinanciranje nacionalnih mehanizama potpore zapošljavanju, koji su usmjereni u velikim razmjerima kako bi se suprotstavili pandemijskoj krizi. Iznos svih navedenih sredstava premašio je granice proračunskog kapaciteta EU-a te je trebalo pronaći pravnu konstrukciju za prikupljanje sredstava (De Witte, 2021).

U tu svrhu, Europska komisija je u svibnju 2020. predložila plan oporavka za zemlje članice EU. U srpnju iste godine čelnici država članica EU-a postigli su dogovor o instrumentu pod nazivom „EU sljedeće generacije“, kao i o Višegodišnjem financijskom okviru za razdoblje 2021. – 2027. (VFO). Na ovaj način je državama članicama omogućeno korištenje 1.824 milijarde eura za oporavak i jačanje otpornosti europskog gospodarstva (750 milijardi eura iz instrumenta „EU sljedeće generacije“ i 1.074 milijarde eura iz VFO-a). U okviru instrumenta „EU sljedeće generacije“ uveden je Mehanizam za oporavak i otpornost (engl. Recovery and Resilience Facility (RRF)), iz kojeg će se državama članicama, kroz vlastite nacionalne planove za oporavak i otpornost, omogućiti korištenje bespovratnih sredstava i zajmova u ukupnom iznosu od 672 milijarde eura za financiranje reformi i povezanih investicija kojima se ubrzava oporavak te povećava otpornost gospodarstva i društva na buduće krize (Vlada Republike Hrvatske, 2021). Preduvjet za korištenje sredstava iz RRF-a je izrada Nacionalnog plana oporavka i otpornosti (NPOO). Nastavno na navedeno na slici 2. prikazan je tijekom donošenja NPOO u RH.

*Slika 2. Usvajanje NPOO 2021. – 2026. u Republici Hrvatskoj
Izvor: izrada autora prema Vladi Republike Hrvatske (2021).*

U skladu s ciljevima RRF-a, Nacionalni plan obuhvaća reforme i investicije koje će se provesti najkasnije do 31. 08. 2026. te sadrži prijedloge projekata ukupne vrijednosti 48,2 milijarde kuna. Jedan od glavnih ciljeva mu je pridonijeti ubrzanom gospodarskom rastu. Sastoji se od pet komponenti (s pripadajućim potkomponentama) i jedne inicijative koje su prikazane u tablici 1.

Tablica 1. Komponente i potkomponente NPOO-a

C1. GOSPODARSTVO
C1.1. Otporno, zeleno i digitalno gospodarstvo
C1.2. Energetska tranzicija za održivo gospodarstvo
C1.3. Unaprjeđenje vodnog gospodarstva i gospodarenja otpadom
C1.4. Razvoj konkurentnog, energetske održivog i učinkovitog prometnog sustava
C1.5. Unaprjeđenje korištenja prirodnih resursa i jačanje lanca opskrbe hranom
C1.6. Razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma
C.2. JAVNA UPRAVA, PRAVOSUĐE I DRŽAVNA IMOVINA
C2.1. Jačanje kapaciteta za izradu i provedbu javnih politika i projekata
C2.2. Daljnje unaprjeđenje učinkovitosti javne uprave
C2.3. Digitalna transformacija društva i javne uprave
C2.4. Unaprjeđenje upravljanja državnom imovinom
C2.5. Moderno pravosuđe spremno za buduće izazove

C2.6. Sprječavanje i suzbijanje korupcije
C2.7. Jačanje fiskalnog okvira
C2.8. Jačanje okvira za sprječavanje pranja novca
C2.9. Jačanje okvira za javnu nabavu
C.3. OBRAZOVANJE, ZNANOST I ISTRAŽIVANJE
C3.1. Reforma obrazovnog sustava
C3.2. Podizanje istraživačkog i inovacijskog kapaciteta
C4. TRŽIŠTE RADA I SOCIJALNA ZAŠTITA
C4.1. Unaprjeđenje mjera zapošlj. i pravnog okvira za moderno tržište rada i gospodarstvo budućnosti
C4.2. Unaprjeđenje mirovinskog sustava kroz povećanje adekvatnosti mirovina
C4.3. Unaprjeđenje sustava socijalne skrbi
C5. ZDRAVSTVO
C5.1. Jačanje otpornosti zdravstvenog sustava
C6. INICIJATIVA: OBNOVA ZGRADA
C6.1. Obnova zgrada

Izvor: izrada autora prema Vlada Republike Hrvatske (2021).

Usvajanjem ovog i sličnih instrumenata, uloga Europskog parlamenta u Ekonomskoj i monetarnoj uniji značajno je porasla, čime jača i međuparlamentarna suradnja u Europskoj uniji (Fromage, Markakis, 2022).

Razvoj otpornog kulturnog i kreativnog sektora

S više od 50 % ulaganja Gospodarstvo je najznačajnija komponenta od navedenih, točnije 53 % ulaganja odnosi se na tu komponentu. U cilju jačanja konkurentnosti i održivog razvoja gospodarstva potrebno je razvijati nove mjere i politike koje će za glavni cilj imati privlačenje i poticanje privatnih investicija i korištenje prednosti koje proizlaze iz njih. Cilj je reformi i investicija iz komponente Gospodarstva sustavno integrirati održivi razvoj, zelenu i digitalnu tranziciju gospodarstva i operacionalizirati ih u konkretne mjere i mehanizme na nacionalnoj i regionalnoj razini (Vlada Republike Hrvatske, 2021). Komponenta Gospodarstvo podijeljena je na šest potkomponenti, od kojih je za ovaj rad značajna prva, odnosno *CI.1. Otporno, zeleno i digitalno gospodarstvo*. U smislu uspješnosti realizacije

reformi i investicija detektirani su izazovi, ali i ciljevi komponente C1.1. koji su prikazani na slici 3.

Slika 3. Izazovi i ciljevi komponente C1.1.

Otporno, zeleno i digitalno gospodarstvo

Izvor: izrada autora prema Vladi Republike Hrvatske (2021).

Iz navedenog je više nego jasno da su glavne teme NPOO-a nedostatne inovacije, složenost administrativnog sustava, poticanje investicija, alternativni izvori financiranja i stalno prisutna tema prilagodbe digitalnoj tranziciji.

Potkomponenta C1.1. također je dalje raščlanjena na potkomponente, a u ovom radu bit će obrađena potkomponenta C1.1.1. *Jačanje konkurentnosti i zelena tranzicija gospodarstva* koja se sastoji od reformskih mjera i investicija u kojoj je upravo Transformacija i jačanje konkurentnosti kulturnih i kreativnih industrija jedna od investicija.

Tablica 2. *Reformske mjere i investicije potkomponente C1.1.1. Jačanje konkurentnosti i zelena tranzicija gospodarstva*

Reformske mjere	Investicije
C1.1.1 R1 Nastavak reforme poslovnog i regulativnog okruženja	C1.1.1. R1-I1 Digitalizacija usluga državne i javne administracija prema poslovnom sektoru (G2B)
C1.1.1. R2 Nastavak reforme reguliranih profesija	C1.1.1. R1-I2 Nastavak administrativnog i fiskalnog rasterećenja
C1.1.1. R3 Unaprijeđenje strateškog okvira za promociju privatnih ulaganja	C1.1.1.R4-I1 Potpora poduzećima za tranziciju na energetski i resursno učinkovito gospodarstvo
C1.1.1. R4 Povećanje strukturne održivosti gospodarstva i poticanje zelene tranzicije	C1.1.1. R4-I2 Financijski instrumenti za mikro, mala i srednja poduzeća
C1.1.1. R5 Diversifikacija tržišta kapitala i poboljšanje pristupa alternativnom financiranju	C1.1.1. R4-I3 Financijski instrumenti za srednje kapitalizirana poduzeća i velike subjekte
C1.1.1. R6 Razvoj otpornog kulturnog i kreativnog sektora	C1.1.1. R4-I4 Financijski instrumenti za subjekte javnog sektora
	C1.1.1. R5-I1 Ulaganje u instrumente vlasničkog i kvazivlasničkog financiranja (PE)
	C1.1.1. R6-I1 Transformacija i jačanje konkurentnosti kulturnih i kreativnih industrija
	C1.1.1. R6-I2 Uspostava provjere medijskih činjenica i sustava javne objave podataka

Izvor: izrada autora prema Vlada Republike Hrvatske (2021).

Kao što je vidljivo iz tablice 2., potkomponenta C1.1.1. ima šest reformskih mjera, od kojih se jedna odnosi na razvoj otpornog kulturnog i kreativnog sektora, te devet investicija od kojih je za ovaj rad značajna C1.1.1. *R6-I1 Transformacija i jačanje konkurentnosti kulturnih i kreativnih industrija* jer je upravo ona investicija koja će dovesti do osnaživanja KKI. Kako bi se pojednostavilo prethodno napisano, u nastavku se nalazi shematski prikaz koji pokazuje položaj investicija koje se u NPOO odnose na kulturne i kreativne industrije (Slika 4.).

Slika 4. Kulturni i kreativni sektor u NPOO

Izvor: izrada autora

Glavni izazovi s kojima se susreće kulturni i kreativni sektor u Hrvatskoj su:

- ubrzavanje reforme regulativnog i zakonodavnog okvira Hrvatske u skladu s EU strategijom
- ugroženost financijske održivosti i opstanka kulturnog i kreativnog sektora
- prilagodba digitalnoj produkciji i distribuciji
- nedostatna kapacitiranost poduzetnika za puno iskorištavanje potencijala jedinstvenog digitalnog tržišta
- rast prisutnosti dezinformacija i manipulacija u medijima koje ugrožavaju medijsku industriju
- nemogućnost transparentnog uvida u vlasničke strukture i u financiranje medija.

Ciljevi reforme su:

- uspostavljanje odgovarajućeg pravnog okvira za poslovanje na jedinstvenom digitalnom tržištu
- omogućavanje poduzetnicima u području kulturnih i kreativnih industrija brze prilagodbe novom pravnom okviru
- razvijanje vlastitih kulturnih i kreativnih proizvoda i usluga na jedinstvenom digitalnom tržištu čime se postiže kulturna, jezična i medijska raznolikost.

Provođenje će se investicija odvijati tako da će se pravnim i fizičkim osobama koje djeluju u području kulturnog i kreativnog sektora dodjeljivati bespovratne potpore za jačanje kapaciteta za prilagodbu poslovanja novom regulativnom i zakonodavnom okviru jedinstvenog digitalnog tržišta. Nositelj ove provedbe je Ministarstvo kulture i medija, a ciljane skupine su mikro, mala i srednja poduzeća te ostale pravne i fizičke osobe koje djeluju u području kulture, umjetnosti i medija. Procijenjeni trošak iznosi 300 milijuna kn, a planirano vrijeme provede je 2021. – 2026.

Transformacija i jačanje konkurentnosti kulturnih i kreativnih industrija Nacionalnog plana oporavka i otpornosti – opis i provedbene mjere

Kulturne i kreativne industrije u Hrvatskoj susreću se s izazovima koji se pretežno odnose na nedostatnu kapacitiranost dionika. Tablica 3. prikazuje izazove i ciljeve detektirane u NPOO.

Tablica 3. Izazovi i ciljevi KKI

Izazov	nedostatna kapacitiranost poduzetnika za iskorištavanje potencijala digitalnog tržišta razvoj kulturne raznolikosti i jačanje medijskog pluralizma razvijanje inovativnih poslovnih modela i industrijskih standarda, platformi, aplikacija
Cilj	jačanje kapaciteta kulturnih i kreativnih industrija za poslovanje na jedinstvenom digitalnom tržištu razvoj novih inovativnih proizvoda i usluga

Izvor: izrada autora prema Vlada Republike Hrvatske (2021).

Kako se pokazalo tijekom krize, digitalno okruženje postalo je centralno mjesto stvaranja, produkcije, dijeljenja i konzumiranja kulturnih sadržaja. Upravo zbog navedenog, prilagodba digitalnom okruženju jedan je od glavnih predujeta za razvoj kulturnih i kreativnih industrija. Osim jačanja kapaciteta, od država članica zahtijeva se prilagodba zakonodavnog okvira vezanog za ostvarenje prihoda i zaštitu autorskih prava u digitalnom okruženju. Zbog specifičnosti sektora, ali i iznimnog doprinosa kulturnih i kreativnih industrija cjelokupnom gospodarstvu te poticanju inovativnosti svih sektora, Europski parlament je državama članicama

preporučio da 2% ukupne alokacije fonda za oporavak i otpornost usmjere na oporavak kulturnih i kreativnih industrija i osiguraju nastavak poslovne aktivnosti. Nužno je poduzetnicima u području kulturnih i kreativnih industrija osigurati financijska sredstva za prilagodbu poslovanja jedinstvenom digitalnom tržištu i novom regulativnom okviru EU i Hrvatske, jačanje kapaciteta za prilagodbu i brzu transformaciju na nove uvjete poslovanja, postizanje konkurentnosti te iskorištavanje potencijala tržišta kao i razvijanje inovativnih poslovnih modela i industrijskih standarda, platformi, aplikacija te drugih proizvoda i usluga koji su atraktivni publici na digitalnom tržištu. Mjera će se provoditi putem javnih poziva kojima će se poslovnim subjektima u području kulturnih i kreativnih industrija omogućiti jačanje kapaciteta za prilagodbu poslovanja novom regulativnom i zakonodavnom okviru jedinstvenog digitalnog tržišta u cilju održivog razvoja. U provedbi mjere, prilikom procjene prihvatljivosti projekata, bit će podržana isključivo ulaganja čije aktivnosti doprinose navedenom cilju i jasno definiraju digitalni doprinos i napredak u segmentu poslovnih procesa, proizvodnje, distribucije i dostupnosti sadržaja i usluga. Nositelj provedbe je Ministarstvo kulture i medija (MKM). Ministarstvo kulture i medija, u suradnji s Hrvatskom gospodarskom komorom i Zajednicom kreativnih i kulturnih industrija HGK, 27. 01. 2022. predstavilo je investiciju Transformacija i jačanje konkurentnosti kulturnih i kreativnih industrija Nacionalnog plana oporavka i otpornosti. U nastavku teksta nalaze se detalji vezani za plan provedbe (Ministarstvo kulture i medija 2021):

- za provedbu investicije C1.1.1.R6-II: 250.000.000,00 kuna bespovratnih sredstava
- investicije će se provoditi putem javnog poziva
- u provedbi investicije prilikom procjene prihvatljivosti projekata bit će podržana isključivo ulaganja čije aktivnosti doprinose navedenom cilju i jasno definiraju digitalni doprinos i napredak u segmentu poslovnih procesa, proizvodnje, distribucije i dostupnosti sadržaja i usluga
- planirano razdoblje trajanja provedbe projekata je od 6 do 36 mjeseci, najkasnije do 31. 12. 2025.
- svaki projekt mora doprinositi ciljevima poziva i pokazateljima neposrednih rezultata, npr.: broj poslovnih procesa, proizvoda i/ili usluga unaprijeđenih za poslovanje na digitalnom tržištu; broj novouvedenih tehnoloških rješenja koja doprinose zelenim i/ili

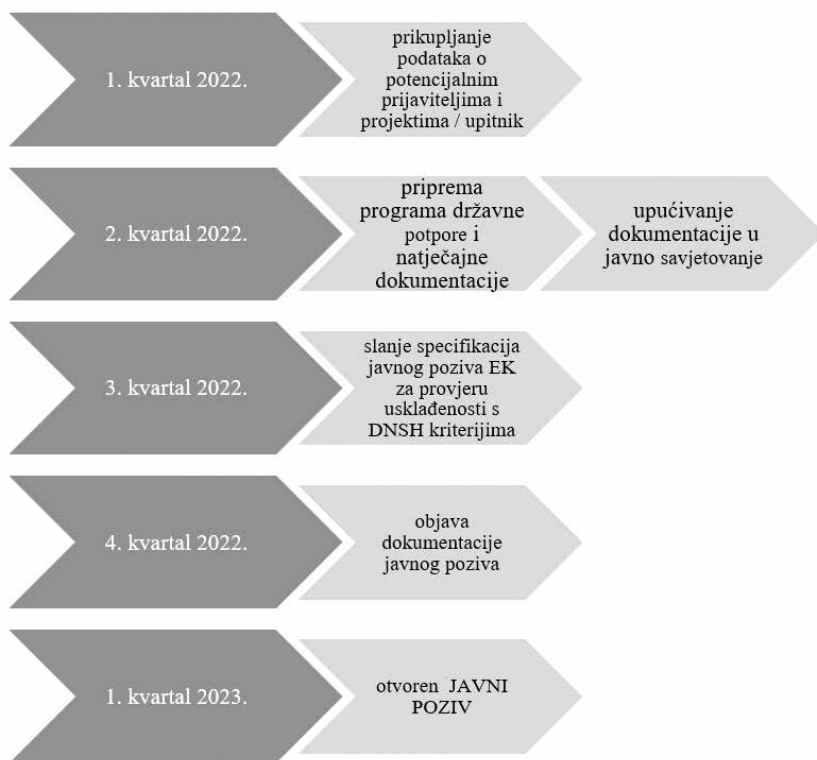
digitalnim ciljevima; porast broja zaposlenih; broj zaposlenika educiranih za rad novim/unaprijeđenim poslovnim procesima u skladu s digitalnim tržištem.

Prihvatljive aktivnosti:

- unaprjeđenje organizacije poslovanja kulturnih i kreativnih industrija u svrhu komercijalizacije novih proizvoda i usluga
- unaprjeđenje procesa kulturnih i kreativnih industrija u svrhu prilagodbe jedinstvenom digitalnom tržištu
- aktivnosti ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu u cilju jačanja kapaciteta i stvaranja novih inovativnih proizvoda i usluga u cilju reformiranja poslovanja
- plasman i distribucija novih proizvoda i usluga uključujući promociju i promidžbu.

Prihvatljivi prijavitelji:

- mikro, mala i srednja poduzeća te ostale pravne i fizičke osobe koje djeluju u području kulturnih i kreativnih industrija (arhitekture, audiovizualnih djelatnosti uključujući videoigre, medija, baštine, dizajna, izvedbene umjetnosti, knjige i nakladništva, primijenjenih i vizualnih umjetnosti):
- trgovačko društvo (kojem nije osnivač tijelo javne vlasti)
- obrt
- ustanova (kojoj nije osnivač tijelo javne vlasti)
- umjetnička organizacija
- djelatnosti slobodnih zanimanja
- Ministarstvo kulture i medija, u sklopu prezentacije, izradilo je i Indikativni plan ključnih etapa koji je po kvartalima prikazan na slici 5. u nastavku teksta.

Slika 5. Indikativni plan ključnih etapa
Izvor: izrada autora prema Ministarstvo kulture i medija (2021).

Nakon predstavljanja nacrtu provedbenih mjera MKM je realiziralo plan za prvi kvartal te je u skladu s tim objavljen Poziv na prikupljanje podataka o potencijalnim prijaviteljima i projektima u sklopu NPOO „Transformacija i jačanje konkurentnosti kulturnih i kreativnih industrija“. Cilj poziva je što bolja priprema javnosti te uvid u količinu i pripremljenost projekata kulturnog i kreativnog sektora. Upitnik sadržava opće informacije o potencijalnim prijaviteljima i projektima. Upitnik sadržava opće informacije o potencijalnim prijaviteljima i projektima. Rok za ispunjavanje upitnika bio je 27. veljače 2022., a anketa sadrži 30 pitanja podijeljenih u tri kategorije: opći podatci o potencijalnom prijavitelju (naziv, sjedište, veličina poduzeća, NKD), detalji o projektu (kratak opis, ciljevi, aktivnosti, troškovi, vrijednost projekta) te kapaciteti za provedbu projekta (broj zaposlenih, provedeni projekti).

Izazovi provedbe Nacionalnog plana oporavka i otpornosti

Višestruka je uloga Nacionalnog plana oporavka i otpornosti vidljiva kroz planirane reforme i investicije koje su njime obuhvaćene, a koje za cilj imaju ublažavanje posljedica pandemije koronavirusa na gospodarstvo. Osim toga, spomenutim investicijama i reformama nastoji se ojačati gospodarstvo, ali i društvo u cjelini kako bi bilo spremno prihvatiti sve izazove i prilike koje donose zelena i digitalna tranzicija. U tom kontekstu, NPOO imat će veliku ulogu u jačanju kapaciteta i povećanju konkurentnosti kulturnih i kreativnih industrija te njihove prilagodbe na digitalizaciju.

U osvrtu Instituta za javne financije vezanom za funkcionalnu i održivu lokalnu samoupravu u Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021. – 2026., Ott (2021, 5) navodi kako je „sam Plan vrlo opsežan dokument (1273 stranice), a vjerojatno će ga pratiti barem još toliko stranica pratećih dokumenata, pa je teško očekivati da će se neki veći broj ljudi lako u tome svemu snalaziti, čak i ako budu pokušali pratiti samo pojedine dijelove Plana.“ Ista autorica kao pozitivnu stranu provedbe Plana ističe planirana terenska ispitivanja, edukacije, osnivanje međuresornih skupina i slično. No, navedeno nije dovoljno kako bi se ciljane skupine i krajnji korisnici informirali i educirali nego je potrebno angažirati i druge čimbenike vezane za lokalnu samoupravu kao što su, primjerice Hrvatska zajednica županija (HZŽ), Udruga gradova (UG) i Hrvatska zajednica općina (HZO), koji dobro poznaju probleme i mogućnosti ciljanih skupina. Autorica kao rješenje vidi hitnu izradu vodiča o Planu i mogućnostima. Primjena takvog vodiča značila bi informiranje i uključivanje ciljanih skupina (kako izvršnih, tako i predstavničkih tijela vlasti županija, gradova i općina), krajnjih korisnika (građana, njihovih udruga, poslovnih subjekata), ali i medija (posebice lokalnih). Prijedlozi autorice mogli bi se preslikati i na dio Plana posvećen kulturnim i kreativnim industrijama. Zahvaljujući Ministarstvu kulture i medija kao nositelju provedbe za kulturne i kreativne industrije, određeni koraci su već učinjeni te je na mrežnim stranicama postavljena prezentacija provedbenih mjera. S obzirom na to da je objavljen poziv za prikupljanje podataka o potencijalnim prijaviteljima i projektima, svakako bi bila poželjna izrada vodiča, priručnika i uputa za korištenje sredstava, ali i angažman predstavnika kulturnih djelatnosti kao što su muzejske, galerijske, knjižničarske, arhivske, kazališne, glazbene i glazbeno-scenske, nakladničke, likovne i audiovizualne, ali i akademske zajednice te medija

koji bi svi zajedničkim snagama s nositeljem provedbe na što bolji način povukli i iskoristili predviđena financijska sredstava.

Koliko je važna ova tema, govori činjenica da već postoje akademske analize iste. Tako je Fabbrini (2022) izradio prvu akademsku analizu talijanskog NPOO-a, gdje navodi kako postoji nedostatak literature na navedenu temu. U radu je istaknuto kako se provedba talijanskog NPOO-a suočava se velikim izazovima. S jedne strane kao prepreku za pravodobno izvršenje postavljenih ciljeva navodi administrativnu neučinkovitost talijanske birokracije, osobito u Južnoj Italiji, a s druge strane vremenski okvir NPOO-a koji je u suprotnosti s talijanskim političkim ciklusom.

Osiguravanje uspjeha RRF-a veliki je izazov za Europsku uniju, a kako bi se ostvarili ciljevi zacrtani RRF-om nužan je dijalog sa svakom državom članicom o sektorskoj raspodjeli sredstava kao i o cjelokupnoj arhitekturi planova oporavka i otpornosti. Također je bitno, kada je to relevantno, naglasiti prekograničnu dimenziju investicijskih planova te poticati države članice, putem financijskih poticaja, na suradnju prilikom provedbu svojih planova (Pisani-Ferry, 2020).

Zaključak

Kriza je pokazala nedostatnu kapacitiranost poduzetnika za iskorištavanje potencijala digitalnog tržišta, što za posljedicu ima strukturnu slabost kulturnih i kreativnih industrija u Hrvatskoj, čime negativno utječe na gospodarski potencijal. KKI u Hrvatskoj imat će širok raspon mogućnosti korištenja sredstava kroz Transformaciju i jačanje konkurentnosti kulturnih i kreativnih industrija Nacionalnog plana oporavka i otpornosti. NPOO omogućuje jačanje kapaciteta kroz sljedeće aktivnosti:

- unaprjeđenje organizacije poslovanja u svrhu komercijalizacije novih proizvoda i usluga
- unaprjeđenje procesa u svrhu prilagodbe jedinstvenom digitalnom tržištu
- aktivnosti ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu u cilju jačanja kapaciteta i stvaranja novih inovativnih proizvoda i usluga
- plasman i distribucija novih proizvoda i usluga uključujući promociju i promidžbu.

Pritom se prihvatljivi troškovi odnose na ulaganja u materijalnu imovinu, ulaganje u nematerijalnu imovinu, unaprjeđenje procesa i organizacije poslovanja, savjetodavne usluge – vanjski konzultanti, sudjelovanje na sajmovima i usavršavanje djelatnika.

Ako se navedene aktivnosti budu realizirale i prihvatljivi troškovi financirali, evidentno je da će doći do jačanja kapaciteta kroz NPOO, što će pridonijeti razvijanju inovativnih proizvoda, poslovnih modela i industrijskih standarda, platformi, aplikacija te drugih proizvoda i usluga koji su atraktivni publici na digitalnom tržištu.

Sada preostaje poduzeti sve nužne korake u smislu podizanja svijesti dionika KKI te informiranja i educiranja kako bi se povukla sredstva predviđena Planom te tako ojačali kapaciteti KKI, kao i spremnost na buduće krize. Za navedeno nisu dovoljne samo aktivnosti Ministarstva kulture i medija kao nositelja provedbe nego sinergija svih dionika kulturnih i kreativnih industrija.

Literatura

- De Witte, B. ‘The European Union’s COVID-19 recovery plan: The legal engineering of an economic policy shift’, (2021). 58, *Common Market Law Review, Issue 3*, pp. 635-682
- EY (2021). *Rebuilding Europe – the cultural and creative economy before and after the COVID-19 crisis*
- Fabbrini F. (2022).: Italy’s national recovery and resilience plan: context, content and challenges, *Journal of Modern Italian Studies*
- Fromage D.,Markakis M. (2022). The European Parliament in the Economic and Monetary Union after COVID: towards a slow empowerment?, *The Journal of Legislative Studies*, 28:3, 385-401
- Hartley, John (Ed.) (2005). *Creative Industries*. Blackwell, United Kingdom.
- Horvat, Jasna, Mijoč, Josipa i Zrnić, Ana (2018).: *Ars Andizetum*. Urednici: Sanda Katavić-Čaušić i Dora Radl Čučić. Andizet – Institut za znanstvena i umjetnička istraživanja u kreativnoj industriji: Osijek.
- Horvat, J., Krstić, D. & Mlinarević, K. (2021). Ključna određenja kreativne industrije – nazivi, pojmovi i modeli u: Đukić, M. & Ileš, T. (ur.) *Kretanja -Europski realiteti*, str. 324.

- Ministarstvo kulture i medija (2021). *Nacionalni plan oporavka i otpornosti, Transformacija i jačanje konkurentnosti kulturnih i kreativnih industrija*. URL: <https://min-kulture.gov.hr/vijesti-8/predstavljen-nacrt-provedbenih-mjera-za-investiciju-transformacija-i-jačanje-konkurentnosti-kulturnih-i-kreativnih-industrija-nacionalnog-plana-oporavka-i-otpornosti/21841>, [pristup: 18.03.2021.]
- Nacionalna razvojna strategija 2030*, Narodne novine br 13/2021
- Ott, K. (2021). Funkcionalna i održiva lokalna samouprava u Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021. – 2026.. *Osvrti Instituta za javne financije*, 14 (121), 1-11 doi:10.3326/ao.2021.121.
- Pisani-Ferry (2020). European Union recovery funds: Strings attached, but not tied up in knots, *Bruegel Policy Contribution, Policy Contribution, Issue n°19*
- Rašić Bakarić, I., Bačić, K. i Božić, Lj. (2015). *Mapiranje kreativnih i kulturnih industrija u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ekonomski institut Zagreb.
- Vlada Republike Hrvatske (2021). *Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026.*
- Vlada Republike Hrvatske 2 (2021). *Sjednice*. URL: <https://vlada.gov.hr/sjednice/9>, [pristup: 16.03.2022.]

NATIONAL RECOVERY AND RESILIENCE PLAN 2021 – 2026: THE FUTURE AND DEVELOPMENT TRENDS OF THE CULTURE AND CREATIVE INDUSTRIES THROUGH CAPACITIES AND COMPETITIVENESS STRENGTHENING

Abstract

The pandemic caused by the coronavirus resulted in a major economic crisis. In response to the crisis, the European Commission established the Recovery and Resilience Facility. In order to use funds provided by the Recovery and Resilience Facility, Member States have to submit their recovery and resilience plans to the European Commission, which sets out the reforms and investments to be implemented. The cultural and creative sector is one of the most affected sectors by the COVID-19 crisis. Taking that into consideration, in the National Recovery and Resilience Plan, 250 million kunas have been provided for culture and creative industries. The aim of the work is to present the opportunities that will be available to the sector through the use of EU grants. The purpose of those grants is the faster recovery of the sector, the development of competitiveness, and thus the multiplication of power in the cultural and creative sector. For this purpose, this paper analyzes the document National Recovery and Resilience Plan 2021-2026, in order to detect which implementation measures will be used in the sector. Based on the analysis of the document, a conclusion about the opportunities that will be available to the sector with the aim of better preparing the sector for public calls is provided. The use of grants will enable the development of digital competencies and new innovative products and services, which will contribute to the strengthening of the cultural and creative sector on the market.

Keywords: capacity building, competitiveness, culture and creative industries, National Recovery and Resilience Plan